

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата наук з фізичного виховання та спорту,
доцента кафедри спортивних дисциплін
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
Гаврилової Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу
Кирієнка Олександра Геннадійовича

«Педагогічна система формування здоров'язбережувальної компетентності
дорослого населення в Сполучених Штатах Америки (друга половина XX -
початок XXI століття)»

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації зумовлена сучасними суспільними викликами, які посилюють потребу у збереженні та зміцненні здоров'я дорослого населення, а також зростанням ролі освіти дорослих у реалізації державної політики у сфері громадського здоров'я. За сучасних умов формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення розглядається не лише як важливе педагогічне завдання, а й як необхідна передумова підвищення якості життя населення, розвитку людського капіталу та забезпечення соціальної стійкості держави. Сучасна державна політика дедалі більше орієнтується на превентивні підходи до зміцнення здоров'я населення, що актуалізує потребу в науковому осмисленні ефективних педагогічних механізмів формування відповідального ставлення дорослих до власного здоров'я.

Особливої значущості дослідження набуває в контексті реформування української системи освіти дорослих, розвитку громадського здоров'я в умовах демографічних, соціально-економічних і воєнних викликів. З огляду на вищевикладене, звернення до досвіду Сполучених Штатів Америки є науково виправданим і своєчасним, оскільки американська модель ґрунтується на системній міжсекторальній взаємодії, що інтегрує діяльність органів державної влади, системи охорони здоров'я, закладів формальної, неформальної та

інформальної освіти, професійних асоціацій, громадських організацій і місцевих громад. Такий підхід забезпечує безперервність освітнього процесу, міжвідомчу координацію та створює умови для системного зміцнення здоров'я населення на всіх етапах життєвого циклу.

Незважаючи на наявність значної кількості праць, присвячених проблемам освіти дорослих, громадського здоров'я та здоров'язбережувальної компетентності, цілісне історико-педагогічне дослідження педагогічної системи її формування у Сполучених Штатах Америки та можливостей використання цього досвіду в Україні досі не було предметом спеціального комплексного наукового аналізу. Це свідчить про своєчасність, наукову новизну та доцільність виконання дисертаційного дослідження.

Таким чином, вважаю, що дисертаційне дослідження присвячене вирішенню важливої наукової проблеми, має міждисциплінарний характер та є своєчасним як у науковому, так і в практичному вимірах.

Зв'язок дисертації з науковими програмами та темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідних тем кафедри освітології та педагогіки мистецтва Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Підготовка майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах європейської освітньої інтеграції» (державний реєстраційний номер 0123U105311) та кафедри теорії та методики фізичного виховання Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в умовах трансформації освіти» (державний реєстраційний номер 0121U108574). Тему дисертації затверджено вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол №5 від 29.11.2022; уточнено протокол №9 від 09.02.2026)

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни. Наукові результати дисертаційного дослідження є належним чином обґрунтованими та переконливими. Їх отримано завдяки комплексному використанню теоретичних і емпіричних методів дослідження, аналізу нормативно-правових актів, наукових праць, статистичних матеріалів, а також результатів авторського педагогічного дослідження. Здійснений історико-педагогічний аналіз забезпечив цілісне висвітлення процесу становлення та розвитку формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення США.

Достовірність отриманих результатів підтверджується широкою та репрезентативною джерельною базою, що охоплює офіційні документи, програмні матеріали, законодавчі акти, наукові публікації й статистичні дані США. Аргументованість висновків посилюється системним аналізом педагогічних практик, розробленням моделі педагогічної системи на засадах міждисциплінарної взаємодії освіти, охорони здоров'я та соціальної політики, а також порівняльним аналізом американського й українського досвіду, що підтверджує можливість творчого використання отриманих результатів у вітчизняній освітній практиці.

Наукова новизна дисертації полягає у здійсненні цілісного історико-педагогічного аналізу формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення США як педагогічної системи. Автором систематизовано її основні складові, розкрито їх еволюцію в контексті трансформації державної політики, запропоновано структурну модель педагогічної системи, розширено концептуальні положення андрагогіки щодо інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, а також уведено до наукового обігу комплекс нормативних документів і програм США, що суттєво збагачує теоретико-методологічні засади досліджень у цій сфері.

Повнота виконання поставлених завдань не викликає зауважень. У дисертації послідовно реалізовано всі визначені завдання: здійснено теоретичний аналіз і систематизацію базових понять, виокремлено історичні етапи розвитку досліджуваної системи, розроблено її структурну модель, проаналізовано діяльність ключових інституцій, проведено порівняльний аналіз американського та українського досвіду й окреслено перспективи адаптації позитивних напрацювань США до умов розвитку освіти дорослих в Україні.

Загалом дисертаційне дослідження характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості, достовірності та новизни, а отримані результати мають теоретичне й практичне значення для подальшого розвитку педагогіки, андрагогіки та системи освіти дорослих.

Практична цінність дисертаційного дослідження полягає у визначенні на основі аналізу американського досвіду концептуальних засад, організаційно-педагогічних механізмів, змісту, форм і технологій формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення, які можуть бути використані для вдосконалення системи освіти дорослих і сфери громадського здоров'я в Україні. Практичне значення роботи підсилює обґрунтування можливостей адаптації ефективних американських освітніх практик до

українських реалій, а також запропонована автором структурна модель педагогічної системи та механізми міжсекторальної взаємодії. Отримані результати можуть бути використані під час формування державної й регіональної політики, розроблення нормативно-правового та навчально-методичного забезпечення, модернізації освітніх програм, підвищення кваліфікації фахівців, а також у діяльності закладів вищої, післядипломної та неформальної освіти, центрів освіти дорослих і територіальних громад, зокрема для розвитку грамотності у питаннях здоров'я та впровадження сучасних превентивних практик.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. Структура дисертації є логічною та цілісною, відповідає меті, завданням, об'єкту й предмету дослідження та забезпечує послідовне розкриття наукової проблеми. Робота побудована за класичною структурою наукового дослідження: вступ, розділи основної частини, висновки, список використаних джерел і додатки. Матеріал викладено у логічній послідовності - від теоретико-методологічного обґрунтування проблеми до аналізу американського досвіду, узагальнення отриманих результатів та визначення можливостей їх використання в українських умовах.

Зміст дисертації характеризується внутрішньою логічною узгодженістю. Кожний розділ виконує самостійну функцію у досягненні загальної мети дослідження, а представлені результати взаємопов'язані між собою. Основні положення, сформульовані у висновках, відповідають змісту проведеного дослідження та відображають результати розв'язання поставлених наукових завдань. Дисертація має завершений характер, містить цілісну концепцію дослідження та забезпечує досягнення поставленої мети.

Ознайомлення зі змістом дисертації не дає підстав вважати, що автором допущено порушення принципів академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів. Виклад матеріалу має цілісний характер, авторські висновки є логічним результатом проведеного дослідження та ґрунтуються на опрацьованій джерельній базі.

Загалом зміст дисертації відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій, характеризується завершеністю, логічністю побудови, внутрішньою цілісністю та належним рівнем академічної доброчесності.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку літератури (245 найменувань, із них 159 –англійською мовою) та додатків. Загальний обсяг дисертації 315 сторінок.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Стиль викладу відзначається аргументованістю, логічністю та науковою коректністю, а наведені положення та висновки переважно підкріплені аналізом наукових джерел, нормативно-правових документів і результатами власного дослідження.

Дисертація написана грамотною літературною українською мовою, має належний рівень редакційного опрацювання, а структура речень і спосіб подання матеріалу забезпечують зрозумілість викладу. Окремі фрагменти, насичені значною кількістю фактологічного матеріалу, назв організацій, програм і нормативних документів, потребують більшої узагальненості та аналітичності викладу, однак це не впливає на загальне позитивне сприйняття роботи.

У цілому дисертація вирізняється належною культурою наукового мовлення, послідовністю викладення матеріалу, коректним використанням фахової термінології та відповідає вимогам, що ставляться до кандидатських дисертацій.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Основні наукові результати дисертаційного дослідження достатньою мірою апробовані та відображені у 15 наукових публікаціях, серед яких: один розділ у закордонній колективній монографії, сім статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та сім публікацій у матеріалах всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій.

Аналіз опублікованих праць свідчить, що вони відповідають тематиці дисертаційного дослідження, відображають його основні положення та результати. Ознайомлення з науковими публікаціями дає підстави констатувати, що під час їх підготовки дотримано загальновизнаних принципів академічної доброчесності. Ознак некоректного запозичення, фабрикації чи фальсифікації наукових результатів у межах проведеного аналізу не виявлено.

У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача є чітко визначеним і відповідає темі дисертаційного дослідження. Результати, винесені на захист, належать авторові та не дублюють наукові здобутки

співавторів. Аналіз змісту дисертації та опублікованих праць дає підстави вважати, що особистий внесок здобувача є достатнім, самостійним.

Загалом опубліковані праці забезпечують належну апробацію результатів дослідження, підтверджують їх наукову значущість та відображають основний зміст дисертаційної роботи.

Зауваження до дисертаційної роботи. Відзначаючи високу наукову новизну, теоретичне й практичне значення дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У підрозділах, присвячених аналізу американського досвіду, спостерігаються поодинокі випадки буквального перекладу англomовних термінів, що дещо порушує нормативну українську академічну лексику. Зокрема, це стосується використання зворотів на зразок «розширена команда охорони здоров'я» (замість «мультидисциплінарна команда»), «люди з унікальними потребами» (замість «особи з особливими освітніми/фізичними потребами»).

2. У деяких фрагментах тексту трапляються застарілі формулювання, такі як «особи з когнітивними вадами» або «вади організму». Для посилення академічної виваженості викладу здобувачу варто було б суворіше дотримуватися концепції People-First Language («людина на першому місці»), регламентованої чинним законодавством України (зокрема, вживати поняття «особи з інвалідністю», «особи з функціональними обмеженнями» або «особи з порушеннями когнітивних функцій»).

3. Подекуди в роботі зустрічаються емоційні або розмовні звороти, більш притаманні публіцистичному чи рекламному стилю першоджерел (наприклад, фрази на кшталт «допомагають тим, хто бореться... відчувати, що їх бачать, чують, підтримують», «лідер думок та захисник», «повинен бути в змозі» тощо). Академічний стиль дисертації лише виграв би від заміни подібних описових зворотів на лаконічні наукові дефініції (наприклад, замість «переглянути та надати поради» вживати «здійснити аналіз (експертизу) та надати методичні рекомендації»).

4. У підрозділі 2.2 простежується виражена описовість при висвітленні діяльності американських інституцій та громадських організацій, що супроводжується значною кількістю історичних дат, назв та фактажу. Робота набула б ще більшої теоретичної глибини, якби автор зменшив обсяг довідково-енциклопедичних відомостей на користь їх узагальнення, критичного порівняння та глибокої педагогічної інтерпретації.

Висловлені зауваження мають переважно редакційно-стилістичний та порадицький характер, не впливають на достовірність одержаних результатів, не знижують загальної високої наукової цінності дисертаційного дослідження та можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності. Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок про дисертаційну роботу. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що за своєю актуальністю, значним обсягом виконаних досліджень, науковою новизною, достовірністю одержаних результатів, обґрунтованістю висновків, оформленням роботи, дисертація Кирієнка Олександра Геннадійовича «Педагогічна система формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення в Сполучених Штатах Америки (друга половина XX - початок XXI століття)» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Кирієнко Олександр Геннадійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Рецензент:

Кандидат наук
з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних дисциплін,
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Наталія ГАВРИЛОВА